

Speech burgemeester Anja Schouten

Herdenking Alkmaars Namenmonument 5 maart 2024

Goedemiddag allemaal. Familie, nabestaanden, leden van de Joodse gemeenschap en andere belangenstellenden. Een bijzonder welkom aan de heer De Leeuw, kinderburgemeester Malaika, stadsdichter Lonneke van Heugten en de kinderen van OBS De Kennemerpoort. Tot slot welkom en een woord van dank aan alle werkgroepleden die deze herdenking samen hebben voorbereid. Wat goed dat we hier vandaag bijeen zijn.

Er zijn vele Joodse spreuken die wijsheid in zich dragen. ‘Vergeten is ballingschap, herdenken is verlossing’ is één van die spreuken. Op 5 maart 1942 heeft de Duitse bezetter geprobeerd de Joodse Alkmaarders uit te wissen, in vergetelheid te brengen. Het is ze niet gelukt. Want wij zijn hen niet vergeten. En wij zijn niet vergeten welke verschrikking hen is aangedaan. Wij herdenken.

Wij herdenken dat vandaag, precies 82 jaar geleden, op deze plek, twee treinen 173 Alkmaarders deze stad, hún stad, uitvoerden. Op bevel van de Duitse bezetter verdwenen zij uit Alkmaar. Omdat zij Joods waren. Weg van hun thuis, hun banen, hun vrienden, hun vertrouwde omgeving. Weg van hun levens. Slechts zeer weinigen van hen keerden ooit nog terug.

Op 5 maart 1942 sneeuwde het. Op die ijskoude dag verdween nagenoeg de gehele de Joodse gemeenschap in Alkmaar – van de oudste Elisabeth Velleman-Godlieb van 89 jaar tot de jongste, Aron den Hartog, nog maar 5. Samen met de andere Joodse Alkmaarders vertrokken zij vanaf hier richting het toen nog ongewisse. Alkmaar verloor met hen gewaardeerde mensen uit de gemeenschap: burens, collega’s, vrienden.

Vandaag de dag komen hier elke dag opnieuw veel mensen langs. Mensen met dromen, hoop en een toekomst. Sinds september vorig jaar komen zij daarbij langs dit Alkmaars Namenmonument. Een plek met de namen van de 173 mensen wier dromen, hoop en toekomst van hen afgenomen werden door de Duitse bezetter. Mensen die niet vergeten mogen worden.

Het is belangrijk om blijvend aandacht te hebben voor de ontmenselijking en de onbeschrijfelijke misdaden die gepleegd zijn tegen Joden in de Tweede Wereldoorlog. We moeten daarom de verhalen blijven vertellen. Aan elkaar en aan onze kinderen, en zij weer aan hun kinderen en hún kinderen. We blijven de verhalen delen. Thuis en op school.

Want antisemitisme is niet iets van toen. Het is niet een nare herinnering aan iets wat nu voorbij is. Antisemitisme is levend. En dat is beangstigend. Voor ons allemaal. En voor Jódse Alkmaarders in het bijzonder. En die zijn er, want hoe hard de Duitse bezetter ook geprobeerd heeft de Alkmaarse Joodse gemeenschap te vernietigen: het is niet gelukt.

Stukje bij beetje is de Joodse gemeenschap in Alkmaar weer gegroeid. Opnieuw zijn we – gelukkig - burens, collega’s, vrienden. En opnieuw zijn er diensten in de prachtige synagoge die opgeknapt en heropend is.

Regelmatig spreek ik leden van de Alkmaarse Joodse gemeenschap. Ik spreek met hen, (met u), over de toegenomen haat en wat dat met hen (u) doet. Ik zie oude wonden, soms nog nauwelijks geheeld, weer opengaan. Ik leef diep met hen (u) mee en hoop dat zij (u) onze steun en medeleven, ook rondom de ontwikkelingen in de wereld blijft ervaren.

Sinds oktober vinden er regelmatig gesprekken plaats tussen vertegenwoordigers van alle geloofsgemeenschappen in Alkmaar. Vredesgesprekken noemen we die. We vinden en spreken elkaar vanuit de diepe overtuiging dat we het samen moeten doen. Dat we in verbinding moeten blijven. Dat zijn niet altijd makkelijke gesprekken, maar ze zijn ontzettend waardevol en ik ben meer dan dankbaar dat we deze gesprekken kunnen voeren en dat u erbij bent.

(Nog zo'n mooi Joods gezegde:) 'Wie één leven redt, redt de hele wereld.' Laten wij dit proberen. Door in gesprek te blijven, door de verhalen te blijven vertellen, door te herdenken en blijvend te herinneren.

Want in Alkmaar vinden we herdenken belangrijk. We doen het op 4 mei, op 11 oktober en we doen het vandaag. Deze eerste herdenking van de gebeurtenissen op 5 maart 1942, is wat mij betreft dan ook het begin van een nieuwe Alkmaarse traditie. Vanaf nu herdenken wij hier op deze plek ieder jaar de 173 Alkmaarders die gedwongen werden om hun stad te verlaten en die slachtoffer werden van het naziregime.

De laatste spreuk die ik met u wil delen is: 'Een mens is pas vergeten als zijn naam vergeten is' Vandaag noemen wij hun namen. We zetten deze 173 mensen in het licht. Opdat zij nooit worden vergeten.

Ik dank u nogmaals voor uw komst en wens u een waardige herdenking.